

A wide-angle, low-angle shot of a grand, ornate theater interior. The ceiling is a masterpiece of Art Nouveau or Modernist design, featuring a central circular skylight surrounded by a complex arrangement of golden, shell-like motifs and red circular panels. The theater is filled with rows of red seats, and the walls are adorned with intricate golden carvings and decorative elements. The overall atmosphere is one of opulence and historical grandeur.

Modernisme – hudba

Katalánský modernismus v hudbě

- Modernismus přinesl zásadní změnu módy v hudbě – do té doby vše podřízeno italské estetice, modernismus nabídl pohled více na sever (R. Wagner). Wagnerovy opery znamenaly nejen zcela inovativní umělecký přístup, ale akcentovaly i katalánské národní cítění vzešlé z národního obrození.
- Vznik významných pěveckých institucí: 1891 – **Orfeó Català**, 1901 – **Orfeó de Sants**, 1904 – **Orfeó Gracienc**. 1909 – dokončení **Palau de la Música Catalana**. Hudba se díky tomu čím dál víc stávala masovou záležitostí, na kultuře se podílely i nižší vrstvy společnosti. Klíčovou hudební institucí byla po celou dobu modernismu samozřejmě i barcelonská opera [Liceu](#).
- Velká pozornost se dostává znovuobnovení tradičních lidových písní – v této oblasti vyniká zejména Francesc Alió (1862-1908), barcelonský skladatel a pianista, autor hudby (1892) k současné katalánské hymně [Els Segadors](#). Ze stejného období pochází i „druhá“ katalánská hymna [El Cant de la Senyera](#) (1896).
- Mezi nejvýznamnější postavy katalánského modernismu v hudbě patřili: **Felip Pedrell, Isaac Albéniz, Enric Morera, Enric Granados, Jaume Pahissa, Lluís Millet, Amadeu Vives, Antoni Nicolau, Apel·les Mestres, Joan Lamote de Grignon**. A v případě mallorské školy **Antoni Noguera**.

Liceu - exteriér

Liceu - interiér

Liceu po ničivém požáru v roce 1994

Orfeó Català

- Nejznámější katalánský pěvecký sbor, založen 1891 v Barceloně (Lluís Millet, Amadeu Vives). Inspiroval se ve sborech z jiných evropských zemí, které vystupovaly na Světové výstavě 1888, zároveň vznik národního pěveckého sboru zapadal do postobrozeneckého přístupu k pocitu katalánství.
- První veřejný koncert (1892) → následuje drobná krize, později se ale sbor konsoliduje jako významná kulturní instituce modernistické Barcelony. Původně jen mužský sbor, v roce 1896 vzniká i ženský. Orfeó od počátků provozuje i vynikající hudební školu pro děti, čímž si zajišťuje stálý přísun talentů. V následných letech si soubor získal velké uznání ve Španělsku i v zahraničí, na katalánské umělecké scéně má vliv od konce 19. stol. až do současnosti. Roku 1909 oficiálně začíná sídlit v Palau de la Música Catalana.
- **Lluís Millet i Pagès (1867-1941)**: Zakladatel a až do své smrti šéf souboru (tuto roli později přebrali i jeho potomci). V roce 1904 zakládá *Revista Musical Catalana*. Celý život zasvětil svému sboru.
- **Amadeu Vives (1871-1932)**: Spoluzakladatel Orfeó, většinu své kariéry se však věnoval skládání. Specializoval se zejména na zarzuely, avšak složil i několik oper a pro Orfeó Català uzpůsobil řadu sborových aranžmá (*Els Segadors, L'Emigrant, La Balanguera*).

Orfeo Català (2016)

Dílo Richarda Wagnera v Katalánsku

- **Richard Wagner (1813-1883)**: Německý hudební skladatel, představitel romantismu. Spojen i s českými zeměmi. Nejznámější operní díla: *Bludný Holanďan*, *Lohengrin*, *Tristan a Isolda*, *Tannhäuser*, *Prsten Nibelungův*, *Parsifal*.
- Wagnerova hudba i jeho osobnost se v Katalánsku staly důležitým zdrojem inspirace nejen pro kat. hudebníky (tzv. *wagnerisme* vyznával např. i Gaudí → bavorská vlajka v Park Güell). První kontakt s Wagnerovou hudbou Katalánsku zprostředkoval J. Anselm Clavé (koncerty 1862). Roku 1870 založena **Societat Wagner** (J. Marsillach, F. Pedrell, J. Letamendi) → postupné seznamování kat. publika s Wagnerovou hudbou (koncerty, překlady jeho děl do katalánštiny, biografie v katalánštině apod.).
- V Teatre Principal (1882) a v Liceu (1883) premiéra opery *Lohengrin*, později už Wagnerova hvězda v Katalánsku stoupá → *Bludný Holanďan* (1885, Liceu), *Tannhäuser* (1887, Liceu) – radikální změna, umělecké kruhy do té doby jasně preferovaly IT a FR operu. V roce 1901 vzniká v Els Quatre Gats **Associació Wagneriana** (tato organizace měla za cíl propagovat Wagnerovu hudbu a ideály, starala se o překlady jeho díla do katalánštiny apod.). Silný vliv mělo Wagnerovo dílo v Katalánsku prakticky až do 30. let 20. stol., o čemž svědčí četné další premiéry jeho hudebních děl (např. *Parsifal* roku 1913).

Předchůdci modernismu

- **Josep Anselm Clavé (1824-1874):** Katalánský republikánský politik, spisovatel a hudební skladatel. V dětství napůl oslepl, jako samouk se věnoval hudbě a poezii. Několik let se živil jako kytarista v barcelonských kavárnách (lidové písně). V roce 1850 dal dohromady vůbec první pěvecký sbor na Pyrenejském poloostrově (La Fraternitat, 1857 přejmenováno na Societat Coral Euterpe) → takto dokázal hudbu přiblížit i nižším vrstvám, což bylo jeho největším dílem z hlediska katalánské historie → dokázal nižší společenské vrstvy vtáhnout do tvorby kultury.

V Jardins d'Euterpe pravidelně pořádal koncerty a společensko-kulturní akce, čímž velice napomohl v katalánské společnosti vybudovat širší hudební povědomí. Na základě jeho odkazu později vznikl Orfeó Català. Clavé byl autorem první katalánské zarzuely ([*L'aplec del Remei*](#), 1858).

- **Josep de Letamendi (1828-1897):** Katalánský lékař, filosof, spisovatel a hudební skladatel. Vystudoval medicínu a většinu svého života působil jako univerzitní profesor v Barceloně a v Madridu. Byl vášnivým wagneriánem a jednou z klíčových osob při uvedení „Wagnerova kultu“ do katalánského prostředí. Od roku 1885 se sám aktivně věnoval hudbě, jeho nejznámějším dílem je *Missa de Rèquiem* (1887).

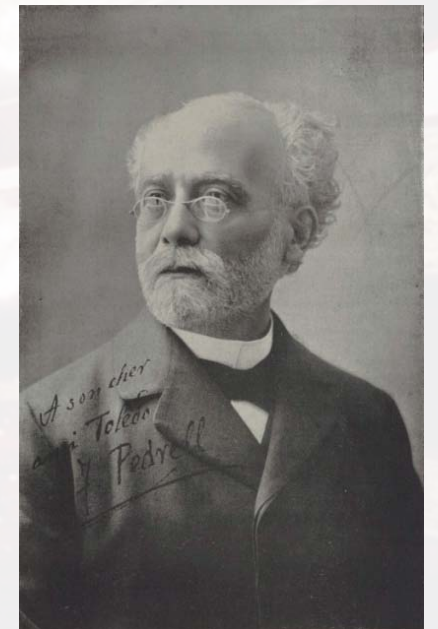
Předchůdci modernismu

- **Felip Pedrell i Sabaté (1841-1922):** Katalánský muzikolog, hudební skladatel a kritik, jeden z průkopníků modernismu v hudbě. Jako malý zpíval v dětském sboru katedrály v Tortose, kde se mu též dostalo jediného hudebního vzdělání, pak už jen samouk. Od roku 1873 žil v Barceloně, působil jako asistent dirigenta orchestru v Teatre Circ. Do společenského povědomí vstoupil coby autor dvou úspěšných oper uvedených v Liceu: *L'último abenzeraggio* (1874) a *Quasimodo* (1875). Posléze několik let tráví v Itálii a Francii, inspiruje se evropskou hudbou.

Roku 1881 se vrací do Barcelony, nadále se věnuje hudbě, zároveň ale též odborně publikuje a jeho teoretické studie mají pro modernistickou hudební scénu v Katalánsku velký význam – působil i institučně v Institut d'Estudis Catalans či Orfeó Català. Zároveň byl velice produktivním skladatelem (přes 300 děl); mezi jeho další opery patří *Els Pirineus* (1893, v Liceu 1902), *La Celestina* (1902) či *El comte Arnau* (1904).

[Felipe Pedrell: «Al santo studio, al cielo» de "Quasimodo" \(1875\)](#)

[Felipe Pedrell: «Ai, Tolosa i ai, Provença» de "Els Pirineus" \(1902\)](#)

Isaac Albéniz i Pascual (1860-1909)

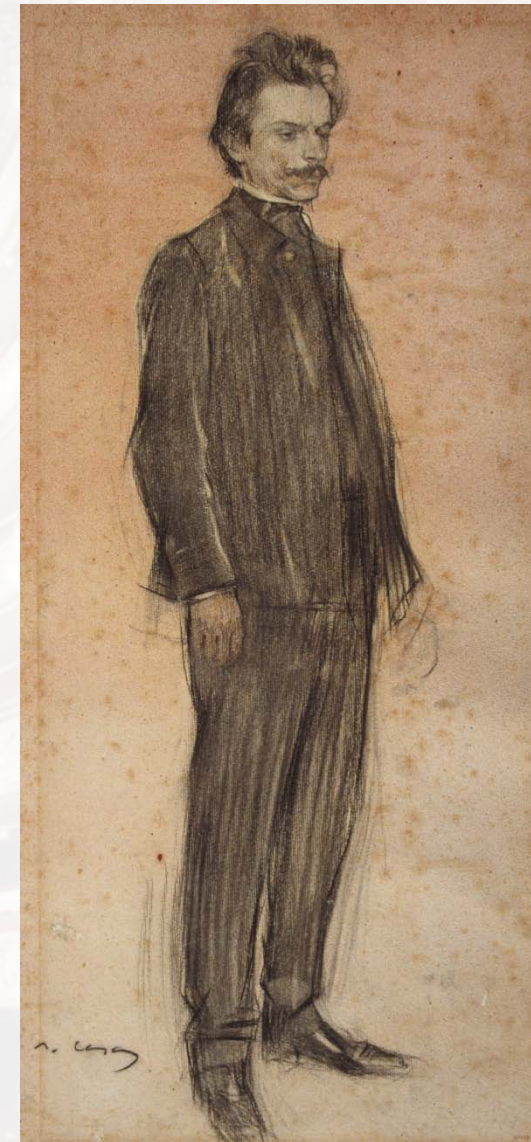
- Katalánský hudební skladatel a mezinárodně uznávaný klavírista. Od malička velice nadaný – ve 4 letech první koncert, v 8 letech koncertní šňůra po Katalánsku. I později cestuje – koncertuje po celém Španělsku a navštíví několik zemí Jižní Ameriky. Středobodem těchto cest je zprvu Barcelona, později Madrid, kde rodina sídlí. Kromě toho je již dobře zapsán u španělské šlechty → získá kontakty, snaha o studia v Bruselu, nakonec studium u Liszta.
- Dlouhé roky pobýval v Paříži a Londýně, díky výhodné smlouvě se více věnoval skládání na zakázku, avšak zůstával v kontaktu s předními umělci té doby. Zemřel předčasně v roce 1909. V Barceloně je po něm pojmenován královský letohrádek.
- Byl vůbec prvním katalánským hudebníkem, jemuž se podařilo dosáhnout mezinárodního věhlasu. Skládal písně, klavírní skladby, několik oper a orchestrální hudbu, celosvětově však proslul jako interpret. Silně ovlivněn romantismem.
- Vybrané dílo: [Suite espanyola](#) (1883-1894), [La Vega](#) (1897), [Iberia](#) (1907); [Asturias](#) – [adaptace pro kytaru](#).

Isaac Albéniz
(portrét R. Casase)

Enric Morera i Viura (1865-1942)

- Nesmírně produktivní katalánský skladatel, autor asi nejlépe ztělesňující ideály hudebního modernismu. Jeho otec byl hudebník, proto Morera brzy začal studovat zpěv, piano a housle. V počátcích kariéry silně inspirován Albénizem, s nímž se později spřátelil.
- V letech 1885-1890 studium hudby v Bruselu, pak návrat do Barcelony, kde o sobě následně dává vědět v uměleckých kruzích. Byl v častém kontaktu s ostatními umělci kat. modernismu, kde se definitivně proslavil operou *La fada* (1897). Komponoval zejména pro katalánské lyrické divadlo, ale věnoval se i mnoha dalším žánrům. Zhudebnil texty dramatiků jako Rusiñol, Verdaguer či Guimerà. Do lidového povědomí se zapsal zejména svými sardanami. Ovlivněn tvorbou R. Wagnera.
- Ukázka díla: *Cançons de carrer* (1926) – [L'oreneta](#).
- Opery: *La fada* (1897), *Empòrium* (1906), *Bruniselda* (1906), *Titaina* (1912), *Tassarba* (1916).
- Sardany: [La Festa Major](#) (190?), [La Santa Espina](#) (1907), [L'Empordà](#) (1908), [Les fulles seques](#) (1909), [La sardana de les monges](#) (1919), [Baixant de la font del gat](#) (1922).

Enric Morera
(portrét R. Casase)

Enric Granados i Campiña (1867-1916)

- Katalánský pianista a hudební skladatel. Jeho otec byl voják, Granados již od dětství miloval vojenské kapely, proto se usilovně začal věnovat hudbě. Časem se z něj stal vynikající pianista, spolu s Albénizem považován za nejlepšího katalánského pianistu všech dob.
- Měl dobré vztahy se šlechtou, proto se mu v počátcích kariéry dařilo najít mecenáše a z barového pianisty povýšil na jednoho z nejlépe placených učitelů hry na piano v Barceloně. V roce 1887 přesun do Paříže s cílem studovat na tamní konzervatoři → po příjezdu ho břišní tyfus upoutal na lůžko, a tak nestihl přijímací zkoušky a pak již nesplňoval věkový limit. I tak pro něj byl pobyt v Paříži umělecky přínosný, sprátelil se tam s Albénizem. V roce 1889 návrat do Barcelony, začátek koncertních vystoupení. V průběhu 90. let 19. stol se stává známějším, často koncertuje ve Španělsku a ve Francii, i když je znám svou velkou nervozitou před každým vystoupením. Roku 1898 uvádí v Madridu operu *María del Carmen*, která zaznamenává velký úspěch.
- Granados měl vždy i silné pedagogické vlohy a kvůli velké rodině (šest dětí) hledal obživu → snaha získat místo na některé z hudebních akademií v Barceloně či Madridu → to se nepovedlo, proto roku 1901 zakládá vlastní hudební školu **Acadèmia Granados**, kterou prošla celá řada později významných osobností katalánské hudební scény. K výuce hry na piano přispěl i vlastními učebnicemi (technika používání pedálů – první ve Španělsku).
- Ukázka díla: [Danses espanyoles](#) (1892-1900), [Valsos poètics](#) (1899), [Azulejos](#) (1909 – dokončení Albénizovy skladby), [Goyescas](#) (1911).

Enric Granados i Campiña (1867-1916)

- **Goyescas** (1911): Klavírní skladba rozdělená do několika částí, celkově trvá necelou hodinu. Inspirace malířem Goyou a jeho dobou – skladba je inspirována atmosférou Goyových obrazů. Jedna z posledních skladeb romantismu, zároveň Granadosovo vrcholné dílo. Premiéra v březnu 1911 v Palau de la Música Catalana.
- **Goyescas** (1915): Opera vytvořená na základě předchozí skladby. Granados ji nemohl uvést v Barceloně, proto domluvil světovou premiéru v pařížské Opeře → tomu zabránil začátek I. sv. v. → nakonec premiéra 28. ledna 1916 v neméně slavné Metropolitan Opera (New York) a zaznamenala takový úspěch (životní úspěch, splněný sen), že Granados byl pozván do Bílého domu zahrát na piano prezidentu Wilsonovi. To se mu ale stalo osudným → změna termínu a trasy návratu do Evropy → 24. března 1916 plul Granados s manželkou na lodi Sussex z VB přes Lamanšský průliv, loď byla torpédována německou ponorkou, příd' lodi se potopila a Granados i s manželkou při neštěstí zahynuli.

Enric Granados
(Foto: Antoni Esplugas)

Vrak lodi Sussex (1916)

Joan Lamote de Grignon (1872-1949)

- Barcelonský (rodiče však pocházeli z Francie) hudební skladatel, pianista a dirigent. Vystudoval konzervatoř při barcelonském Liceu, kde později působil i jako pedagog a ředitel. Historicky je jeho postava spjatá zejména s dirigentskými úspěchy. V roce 1914 byl dirigentem celosvětově proslulé Berlínské filharmonie, v katalánsky mluvícím prostředí pak několik filharmonií a hudebních orchestrů spoluzakládal (1911 – Orquestra Simfònica de Barcelona, 1943 – Orquestra Municipal de València).
- Přiblížil klasickou hudbu běžným lidem, v Katalánsku popularizoval zejména skladby Strausse a Beethovena. Coby tvůrce složil asi padesát písní, několik symfonií, oratorium *Nit de Nadal* (1906) a lyrické drama *Hespèria* (1907).

A handwritten signature in black ink on a white background. The signature is written in a cursive, flowing style and reads "J. Lamote de Grignon". The signature is positioned above a white rectangular box containing the name in printed text.

Joan Lamote de Grignon

Jaume Pahissa i Jo (1880-1969)

- Barcelonský hudební skladatel a dirigent. Osobnost spojená s modernismem, byť většinu své hudební kariéry prožil až po jeho skončení. Snad pod vlivem modernismu se původně věnoval studiu architektury, nakonec ale zvítězila láska k hudbě. Studoval např. u Enrica Morery.
- V začátcích své hudební kariéry skládal hudbu k divadelním představením (*La presó de Lleida*, 1906), později psal zejména opery. Pahissa je pravděpodobně dosud katalánským autorem oper s největším počtem světových premiér v Liceu. Mezi jeho nejznámější patří: *Gal·la Placídia* (1913), *La morisca* (1919), *Marianela* (1923) či *La princesa Margarida* (1928).
- Pahissa byl republikánem, po vypuknutí občanské války pobýval nějakou dobu v Barceloně, ale roku 1937 dostal nabídku dirigovat koncerty v Buenos Aires, kde se nakonec usadil a roku 1969 tam zemřel.
- Více informací: <https://jaumepahissa.org/>.
- Dokument TV3: <http://www.ccma.cat/tv3/alacarta/programa/titol-video/video/3094110/>.

Jaume Pahissa

Doporučená četba (a poslech)

- **AVIÑO A, Xosé.** *La música i el Modernisme.* Barcelona: Curial, 1985.
- **AVIÑO A, Xosé.** *Modernisme i Modernistes - Música i Modernisme: Definició i Període.* Lunwerg editores, 2001.
- **AVIÑO A, Xosé.** “Modernisme i música: una reflexió al cap dels anys” In: *Recerca Musicològica XIV-XV*, 2004-2005, pp- 107-122.
- **MILTON, John W.** *El rossinyol abatut: Enric Granados, una vida apassionada (1867-1916).* Lleida: Pagès, 2005.

- **CATALUNYA RÀDIO:** *La música del Modernisme (amb Xosé Aviño a).* 06/12/2012.
Odkaz: <http://www.ccma.cat/catrado/alacarta/nom-programa/443---La-musica-del-Modernisme/audio/685817/>
- **CATALUNYA 2011:** *Gran Teatre del Liceu.* 28/02/2014.
Odkaz: <http://catalunya2011.blogspot.cz/2014/02/gran-teatre-del-liceu.html>